

JERZY WISZNIEWSKI

Elementy prawa

Pw

WARSZAWA 1976
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
Wprowadzenie	7
1. Potrzeba wiedzy prawnej w pracy ekonomisty. 2. Zasięg wiedzy prawnej niezbędnej w pracy ekonomisty. 3. Zakres przedmiotu „elementy prawa”.	
Część I. Ogólne wiadomości o państwie i prawie	11
Rozdział I. Państwo i prawo	11
§ 1. Społeczna wartość prawa i jego rola w życiu gospodarczym	11
4. Społeczna wartość prawa. 5. Prawo jako instrument polityczny. 6. Rola prawa w gospodarce. 7. Prawo a planowanie gospodarki narodowej.	
§ 2. Prawo jako element świadomości społecznej i metoda jego poznawania	17
8. Charakterystyka związku między prawem a stosunkami ekonomicznymi. 9. Prawo jako zjawisko historyczne. 10. Dwa rodzaje zmian w rozwoju prawa. 11. Mechanizm społeczny zmian w prawie. 12. Nauka prawa. 13. Płaszczyzny badań prawa. 14. Nauka prawa a inne nauki społeczne.	
§ 3. Państwo	28
15. Definicja państwa. 16. Typ państwa i forma państwa. 17. Funkcje państwa. 18. Aparat państwowy.	
§ 4. Prawo	40
19. Różne znaczenia wyrazu prawo. 20. Definicja prawa. 21. Prawo jako zjawisko psychologiczne. 22. Prawo a ekonomika. 23. Prawo a polityka. 24. Prawo a moralność. 25. Świadomość prawna i kultura prawna. 26. Typy prawa. 27. Pojęcie praworządności. 28. Realizacja praworządności. 29. Gwarancje praworządności.	
Rozdział II. Normy prawne i źródła prawa	58
§ 1. Normy prawne	58
30. Pojęcie normy prawnej. 31. Norma prawna a przepis prawa. 32. Rodzaje przepisów prawnych. 33. Struktura normy prawnej. 34. Podział norm na stanowione i uznane. 35. Podział norm na sankcjonowane i sankcjonujące. 36. Podział norm na bezwzględnie i względnie obowiązujące.	
§ 2. Stosunki prawne	69
37. Pojęcie stosunku prawnego. 38. Elementy stosunku prawnego. 39. Prawo podmiotowe. 40. Uprawnienie i roszczenie. 41. Prawa podmiotowe bezwzględne i względne. 42. Zdarzenie prawne.	
§ 3. Stosowanie prawa	78
43. Pojęcie stosowania prawa. 44. Etapy w procesie stosowania prawa.	
§ 4. Wykładnia prawa	83
45. Pojęcie wykładni. 46. Podział wykładni ze względu na osobę interpretatora. 47. Podział wykładni ze względu na metodę. 48. Podział wykładni ze względu na wyniki.	

§ 5.	Źródła prawa	90
	49. Pojęcie źródeł prawa. 50. Zwyczaj jako źródło prawa. 51. Pojęcie systemu źródeł prawa. 52. System źródeł prawa w PRL. 53. Konstytucja PRL w systemie źródeł. 54. Ustawa. 55. Dekret. 56. Rozporządzenie. 57. Uchwała. 58. Zarządzenie. 59. Instrukcja. 60. Umowa międzynarodowa. 61. Kodyfikacja. 62. Inkorporacja.	
§ 6.	Luki w prawie	107
	63. Pojęcie luki. 64. Analogia ustawy i analogia prawa.	
§ 7.	Kolizje norm prawnych	111
	65. Pojęcie kolizji norm. 66. Kolizje norm w czasie. 67. Kolizje norm w przestrzeni.	
Rozdział III. System prawa		115
§ 1.	Pojęcie systemu prawa	115
	68. Prawo jako system o zmiennym składzie elementów. 69. Cel systemu prawa. 70. Struktura systemu prawa. 71. Relacje elementów i ich zbiorów w systemie prawa. 72. System prawa i system ustawodawstwa.	
§ 2.	Podział prawa na gałęzie	120
	73. Różnice występujące w podziałach prawa. 74. System prawa w formacjach przedsojalistycznych. 75. System prawa socjalistycznego.	
§ 3.	Gałęzie prawa w systematyce prawa polskiego	125
	76. Prawo państwowe. 77. Prawo administracyjne. 78. Prawo finansowe. 79. Prawo cywilne. 80. Prawo pracy. 81. Prawo rodzinne. 82. Prawo karne. 83. Prawo procesowe.	
§ 4.	Kompleksowe gałęzie prawa	152
	84. Pojęcie gałęzi kompleksowej. 85. Prawo gospodarcze.	
§ 5.	Prawo międzynarodowe	159
	86. Pojęcie prawa międzynarodowego. 87. Źródła prawa międzynarodowego.	
Część II. Elementy prawa państwowego		161
§ 1.	Organy władzy państwowej	161
	88. Pojęcie systemu organów państwowych. 89. Stanowisko Sejmu w systemie organów państwowych i skład Sejmu. 90. Funkcja Sejmu. 91. Formy pracy Sejmu.	
§ 2.	Rada Państwa	170
	92. Skład i funkcje Rady Państwa. 93. Zakres działania Rady Państwa.	
§ 3.	Naczelne organy administracji państwowej	173
	94. Rada Ministrów. 95. Ministrowie. 96. Prezydium Rządu.	
§ 4.	Najwyższa Izba Kontroli	176
	97. Usytuowanie prawne i zadania NIK. 98. Organizacja i sposób działania NIK.	
§ 5.	Terenowe organy władzy państwowej	177
	99. System rad narodowych. 100. Ustrój rad narodowych i ich zadania. 101. Uprawnienia rad do wydawania przepisów prawnych. 102. Formy działalności rad.	
§ 6.	Sądy	182
	103. Zasady wymiaru sprawiedliwości. 104. Organizacja sądownictwa.	
§ 7.	Prokuratura	185
	105. Ustrój prokuratury. 106. Zakres działania prokuratury.	
Część III. Elementy prawa administracyjnego		188
§ 1.	Działalność administracji państwowej	188
	107. Działalność władczą administracji. 108. Działalność niewładczą i materialno-techniczną administracji. 109. Podstawowe zasady działalności administracji. 110. Akt administracyjny. 111. Wady aktu administracyjnego. 112. Po-	

	stepowanie administracyjne ogólne. 113. Postępowanie egzekucyjne w administracji. 114. Postępowanie w sprawach o wykroczenia.	
§ 2.	Organy administracji państwowej	200
	115. Klasyfikacja organów państwowych. 116. Rada Ministrów i jej organy pomocnicze. 117. Minister. 118. Pojęcie resortu. 119. Urzędy centralne. 120. Dwustopniowy podział administracyjny państwa. 121. Struktura administracji terenowej. 122. Wojewoda. 123. Naczelnik gminy (miasta, dzielnicy). 124. Samorząd społeczny.	
§ 3.	Administracja stosunków gospodarczych	209
	125. Podmioty stosunków administracyjnych w dziedzinie gospodarki. 126. Pojęcie przedsiębiorstwa państwowego. 127. Przedsiębiorstwo państwowe jako uczestnik obrotu towarowego. 128. Rozrachunek gospodarczy. 129. Wyodrębnienie przedsiębiorstwa państwowego. 130. Samodzielność przedsiębiorstwa państwowego. 131. Materialne zainteresowanie załogi. 132. Interes przedsiębiorstwa. 133. Powstanie przedsiębiorstwa państwowego i zakończenie jego bytu. 134. Dyrektor przedsiębiorstwa państwowego. 135. Samorząd robotniczy. 136. Kombinat. 137. Zjednoczenie. 138. Organizacja zjednoczeń. 139. Przedsiębiorstwa prowadzące i patronackie. 140. Wielkie organizacje gospodarcze. 141. Jednostki inicjujące. 142. Porozumienie branżowe i międzybranżowe. 143. Naczelnne organy administracji w dziedzinie przemysłu. 144. Organizacja przemysłu terenowego. 145. Struktura organizacyjna rolnictwa. 146. Struktura organizacyjna handlu.	
Część IV. Elementy prawa cywilnego		246
Rozdział I. Część ogólna prawa cywilnego		246
§ 1.	Wiadomości wstępne	246
	147. Charakterystyka stosunków regulowanych przez prawo cywilne. 148. Prawo cywilne a obrót uspołeczniony. 149. Reformy gospodarcze a rola umów w gospodarce narodowej. 150. Samodzielność przedsiębiorstw uspołecznionych w zakresie układania stosunków cywilnoprawnych.	
§ 2.	Zasady prawa cywilnego	253
	151. Zasada autonomii woli stron. 152. Zasady bezpieczeństwa prawnego i bezpieczeństwa obrotu. 153. Zasady wynikające z socjalistycznego systemu gospodarowania.	
§ 3.	System prawa cywilnego	256
	154. Funkcja systemu prawa. 155. Podział prawa cywilnego na części.	
§ 4.	Źródła prawa cywilnego	258
	156. Kodeks cywilny. 157. Ogólne warunki umów. 158. Klauzule generalne w kodeksie cywilnym.	
§ 5.	Prawo podmiotowe	262
	159. Pojęcie prawa podmiotowego. 160. Ochrona prawa podmiotowego.	
§ 6.	Podmioty prawa cywilnego	267
	161. Osoby fizyczne. 162. Osoby prawne. 163. Jednostka gospodarki uspołecznionej. 164. Skarb Państwa i jednostki budżetowe. 165. Pojęcia przedsiębiorstwa i zakładu. 166. Przedsiębiorstwo państwowe. 167. Powstanie przedsiębiorstwa państwowego i ustanie jego bytu. 168. Organy przedsiębiorstwa państwowego. 169. Zjednoczenie przedsiębiorstw państwowych. 170. Spółdzielnia. 171. Powstanie spółdzielni i ustanie jej bytu. 172. Członkostwo spółdzielni. 173. Organy spółdzielni.	
§ 7.	Mienie	287
	174. Pojęcie majątku. 175. Rzeczy.	
§ 8.	Czynności prawne	291
	176. Pojęcie czynności prawnej i rodzaje czynności prawnych. 177. Swoboda dokonywania czynności prawnych. 178. Zawarcie umowy. 179. Formy czynności prawnej. 180. Wady oświadczenia woli. 181. Składniki czynności prawnej. 182. Akt administracyjny jako akt wywołujący skutki cywilnoprawne.	
§ 9.	Przedstawicielstwo	303
	183. Pojęcie i rodzaje przedstawicielstwa. 184. Pełnomocnictwo.	

§ 10. Przedawnienie roszczeń	305
185. Pojęcie przedawnienia roszczeń. 186. Skutki przedawnienia. 187. Terminy przedawnienia.	
Rozdział II. Własność i inne prawa rzeczowe	310
§ 1. Własność	310
188. Pojęcie praw rzeczowych. 189. Prawo własności a ograniczone prawa rzeczowe. 190. Prawo własności w kodeksie cywilnym. 191. Państwowa własność socjalistyczna. 192. Prawo operatywnego zarządu. 193. Spółdzielcza własność socjalistyczna. 194. Własność indywidualna. 195. Własność osobista. 196. Nabywanie i utrata własności. 197. Współwłasność. 198. Ochrona własności.	
§ 2. Użytkowanie wieczyste i prawa rzeczowe ograniczone	329
199. Użytkowanie wieczyste. 200. Ograniczone prawa rzeczowe. 201. Użytkowanie. 202. Służebność. 203. Zastaw. 204. Spółdzielcze prawo do lokalu. 205. Hipoteka.	
§ 3. Posiadanie	335
206. Pojęcie posiadania. 207. Ochrona posiadania. 208. Dzierżenie.	
Rozdział III. Zobowiązania	339
§ 1. Pojęcie zobowiązań	339
209. Stosunek zobowiązaniowy i jego ochrona. 210. Charakterystyka prawa zobowiązaniowego. 211. Wielość podmiotów w stosunku zobowiązaniowym. 212. Zmiana podmiotów w zobowiązaniu.	
§ 2. Źródła zobowiązań	345
213. Rodzaje źródeł zobowiązań. 214. Klasyfikacja umów. 215. Ogólne warunki umów między jednostkami gospodarki uspołecznionej. 216. Regulaminy. 217. Umowa przedwstępna, zadatak i odstępné. 218. Obowiązek zawierania umów między jednostkami gospodarki uspołecznionej. 219. Odpowiedzialność deliktowa. 220. Odpowiedzialność na zasadzie winy. 221. Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka. 222. Odpowiedzialność za szkodę oparta na zasadzie współżycia społecznego. 223. Odpowiedzialność osób prawnych i Skarbu Państwa.	
§ 3. Wykonanie i wygaśnięcie zobowiązań	360
224. Ogólne zasady wykonania zobowiązań. 225. Niektóre szczegółowe zasady wykonania zobowiązań. 226. Odpowiedzialność kontraktowa. 227. Skutki niewykonania zobowiązań w obrocie uspołecznionym. 228. Odpowiedzialność za pomocników i przedstawicieli. 229. Zwłoka dłużnika i zwłoka wierzyciela. 230. Kara umowna. 231. Sposoby wygaśnięcia zobowiązań.	
§ 4. Niektóre typy umów	374
232. Umowa sprzedaży. 233. Umowa dostawy. 234. Umowa kontraktacji. 235. Umowa o dzieło. 236. Umowa o roboty budowlane. 237. Umowa przewozu. 238. Umowa najmu. 239. Umowa dzierżawy. 240. Umowa użyczenia. 241. Umowa zlecenia. 242. Umowa agencji. 243. Umowa komisji. 244. Umowa spedycji. 245. Umowy przechowania i składu. 246. Umowa pożyczki. 247. Umowa rachunku bankowego. 248. Zasady i formy rozliczeń w obrocie uspołecznionym. 249. Polecenie przelewu i inkaso bankowe. 250. Akredytywa. 251. Weksel. 252. Czek.	

Spis tablic

Tablica I. Klasyfikacja zdarzeń prawnych w prawie cywilnym	76
Tablica II. System źródeł prawa wydawanych przez organy naczelne	94
Tablica III. System prawa burżuazyjnego	121
Tablica IV. Postacie winy	141
Tablica V. System organów państwowych w PRL	163
Tablica VI. System prawa cywilnego	258
Tablica VII. Przyczyny nieważności czynności prawnych	299
Tablica VIII. Katalog praw rzeczowych	311
Tablica IX. Zasady odpowiedzialności deliktowej	359
Tablica X. Odpowiedzialność kontraktowa	369